

УДК: 336.226

**ОСОБЛИВОСТІ МЕХАНІЗМУ ОПОДАТКУВАННЯ
СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ
НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ**

***Л.В.Барабаш, кандидат економічних наук
Уманський національний університет садівництва***

Оподаткування сільськогосподарських підприємств України на сучасному етапі розвитку економічних відносин характеризується різними підходами до різних категорій таких платників, хоча загалом вони формують єдиний механізм оподаткування сільськогосподарських підприємств. Виявлення та розкриття проблемних аспектів функціонування цього механізму є головною метою дослідження.

Сільськогосподарські підприємства, механізм оподаткування сільськогосподарських підприємств, спрощений режим оподатку-

вання, фермерське господарство, особисте селянське господарство, спеціальний режим ПДВ.

Постановка проблеми. Одним із найдавніших видів економічних відносин між державою та її населенням (господарськими формуваннями) є оподаткування. При цьому кожна країна обирає зручні для неї методи і характеристики оподаткування, враховуючи власні особливі умови та пріоритети (стимулювання виробників до економічного розвитку, наповнення бюджету тощо). Реалізація процесу оподаткування здійснюється завдяки втіленню податкових цілей держави, які передбачаються податкової політикою, а основним засобом для цього є податковий механізм. Однак податковий

механізм сам по собі є явищем занадто загальним, оскільки є сукупністю виокремлених механізмів оподаткування, характерних для кожного окремого податку чи сектору оподаткування (сільське господарство, фізичні особи, юридичні особи, ресурсне оподаткування тощо). Особливістю української держави є те, що вона має значні сільськогосподарські угіддя, які сприяють розвитку аграрного виробництва та провадженню сільськогосподарської діяльності. Однак оподаткування аграрних підприємств в Україні на сучасному етапі спричиняє багато суперечливих питань і зауважень як серед наукової спільноти, так і серед осіб, які безпосередньо опікуються цією діяльністю, що свідчить про наявність чималих прогалин у механізмі оподаткування діяльності сільськогосподарських підприємств.

Аналіз досліджень і публікацій. Дослідженню проблемних питань механізму оподаткування сільськогосподарських підприємств та пошуку напрямів їх розв'язання присвячено ряд наукових праць таких вітчизняних науковців: П. Боровик, М. Дем'яненко, П. Лайко, В. Синчак, Л. Тулуш та багатьох інших.

Мета дослідження – висвітлення найпроблемніших аспектів у механізмі оподаткування сільськогосподарських підприємств, усунення яких сприятиме оптимізації його функціонування.

Виклад основного матеріалу. Згідно з законом України «Про стимулювання розвитку сільського господарства на період 2001–2004 років», під сільськогосподарськими підприємства розуміються юридичні особи, основним видом діяльності яких є виробництво та переробка сільськогосподарської продукції, а виручка від її реалізації становить не менше 50 % загальної суми виручки [3]. Проте Податковий кодекс України, який набрав чинності з 1 січня 2011 року, трактує сільськогосподарське підприємство як «підприємство, основною діяльністю якого є постачання вироблених (наданих) ним сільськогосподарських товарів (послуг) на власних або орендованих основних фондах, а також на давальницьких умовах, в якій питома вага вартості сільськогосподарських товарів/послуг становить не менш як 75 % вартості всіх товарів/послуг, поставлених протягом попередніх 12 послідовних звітних податкових періодів сукупно [2]. Тобто слід зауважити, що з метою оподаткування критерій визначення приналежності підприємства до галузі сільського господарства значно ускладнюється

та встановлюється цілий ряд визначальних характеристик і обмежень. Звідси можемо констатувати, що й оподаткування таких підприємств, які фактично об'єднують особливі умови як виробництва, так і реалізації продукції, має здійснюватися з урахуванням тих нюансів і критеріїв, які прагнуть досягнути обидві сторони економічних відносин: держава – з позиції наповнення бюджету й організації сприятливого економічного клімату на ринку, та підприємство, яке переслідує цілі забезпечення оптимального розвитку та максимізації прибутків.

Проте умови провадження діяльності на сільськогосподарських територіях не обмежуються лише створенням великих підприємств. Останніми роками все більшою популярністю користується створення малих сільськогосподарських формувань, серед яких виокремлюють особисті селянські та фермерські господарства [4, с. 45–47.]. Тому логічним, на нашу думку, є те, що й оподаткування таких різнопланових підприємств має здійснюватися по-різному, що деякою мірою присутнє у вітчизняній системі оподаткування сільськогосподарських підприємств, оскільки не враховує особливості таких платників.

Сучасна система оподаткування сільськогосподарських підприємств в Україні умовно розподіляється на два режими – загальний і спрощений (рис. 1).

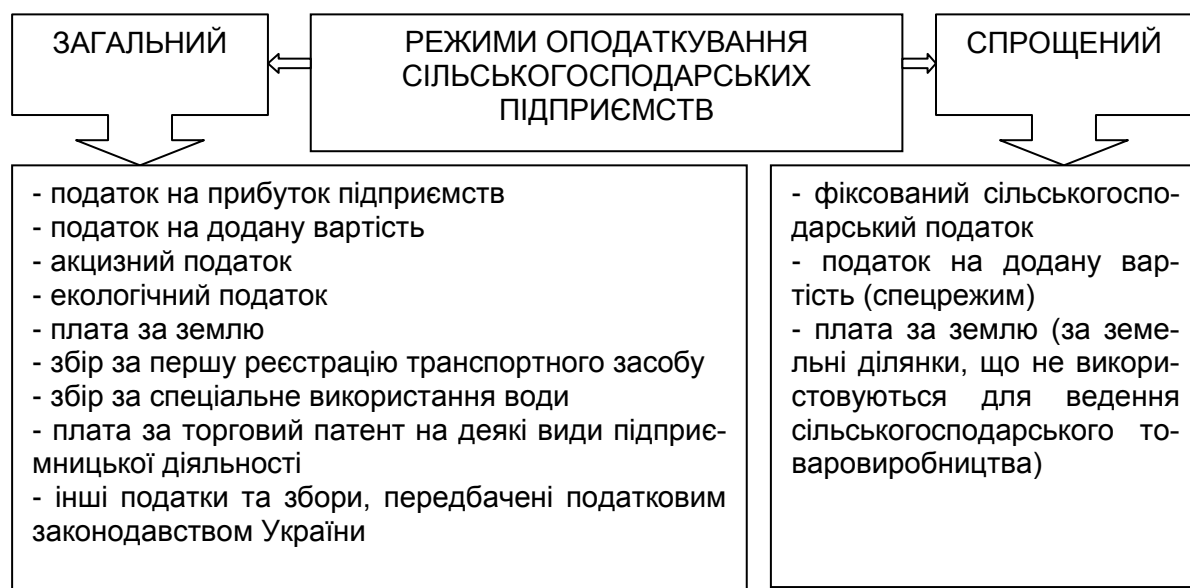

Рис. 1. Режими оподаткування сільськогосподарських підприємств

Механізм оподаткування діяльності сільськогосподарських підприємств об'єднує в собі наведені вище режими оподаткування та висвітлює функції і принципи, які покладено в основу оподаткування таких господарських формувань для досягнення визначених податковою політикою державних цілей у даній сфері народного господарства (рис. 2).

Відповідно до наведеного на рис. 2 механізму оподаткування сільськогосподарських підприємств, простежується наявність ще одного проблемного питання: як оподатковувати особисті селянські господарства? З одного боку таке господарство є індивідуальною трудовою діяльністю фі-

зичної особи, а з іншого – провадження діяльності у такій формі можна вважати сільськогосподарською галуззю.

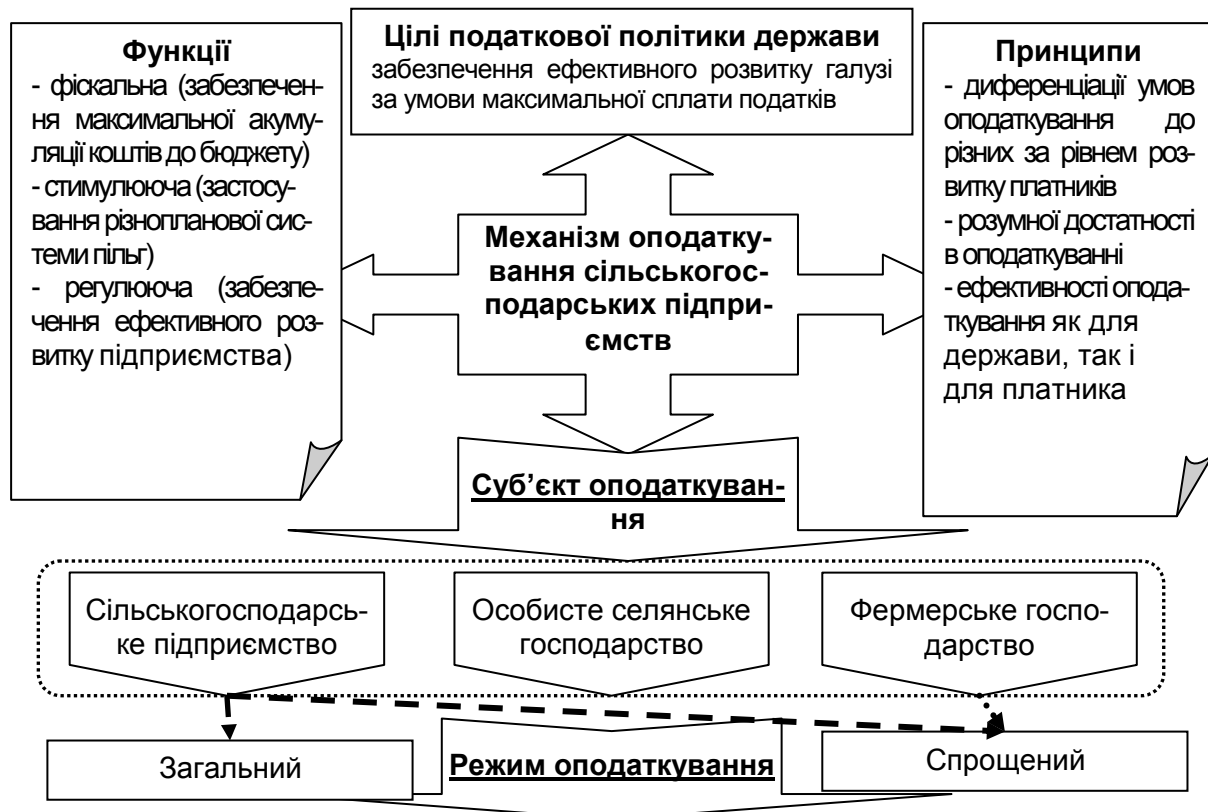

Рис. 2. Механізм оподаткування сільськогосподарських підприємств

Подібні суперечки ведуться і в правових колах. Зокрема, аналіз чинного законодавства України дає змогу виділити такі правові ознаки особистого селянського господарства: суб'єктом права на ведення особистого селянського господарства є виключно фізична особа (фізичні особи) незалежно від місця проживання та громадянства; наявність у фізичної особи земельної ділянки для ведення особистого селянського господарства; метою ведення особистого селянського господарства є виробництво сільськогосподарської продукції, отримання доходів (основних або додаткових); ведення особистого селянського господарства не є підприємницькою діяльністю [1]. Тобто провадження діяльності у формі особистого селянського господарства є виключно доходом фізичної особи та, відповідно, підпадає під визначений для фізичних осіб механізм оподаткування їх доходів.

Спірним є також і той момент, що межа між звичайним сільськогосподарським підприємством і фермерським господарством нині є дуже умовною, що спричиняє сумніви у правомірності оподаткування одних за загальним режимом оподаткування, а інших – за спеціальним.

Проте найсуперечливішим в оподаткуванні сільськогосподарських підприємств був і залишається податок на додану вартість. Загальновідомо, що, за умови застосування спеціального режиму оподаткування, суми ПДВ платником до бюджету не сплачуються, а накопичуються на спецра-

хунках і потім спрямовуються на підтримання та розвиток діяльності підприємства. Однак у цьому випадку постає логічне запитання доцільності застосування податку в подібній інтерпретації та витрачання коштів на його адміністрування.

Висновки

Спираючись на проведені спостереження, можна стверджувати про значну кількість проблемних моментів у функціонуванні механізму оподаткування сільськогосподарських підприємств. При цьому основна їх причина полягає в неузгодженості правових норм розуміння суб'єкта оподаткування, що викликає непорозумілість і доцільність застосування щодо них відповідного режиму оподаткування. Нез'ясованою залишається і необхідність та взагалі доцільність застосування спеціального режиму щодо оподаткування доданої вартості у деяких сільськогосподарських підприємствах.

Список літератури

1. Державне регулювання розвитку особистих селянських господарств [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://agroua.net/economics/documents/category-94/doc-95/>
2. Податковий кодекс України : закон України № 2755-VI від 02.12.2010; [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>
3. Про стимулювання розвитку сільського господарства на період 2001-2004 років : закон України № 2238-III від 18.01.2001; [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2238-14>
4. Прокопенко Н. С. Актуальні проблеми і підходи до побудови системи оподаткування підприємств агропромислового виробництва /
5. Н. С. Прокопенко // Інвестиції: практика та досвід: науково-практичний журнал. – 2009 – № 17. – С. 45–47.

Рассмотрен механизм налогообложения сельскохозяйственных предприятий Украины на современном этапе, вследствие исследования которого выявлено несколько основных проблемных аспектов его функционирования. При этом основная причина проблем кроется в несогласовании норм права относительно трактовки субъекта налогообложения, а также в определении типов сельскохозяйственных предприятий, которые могут налогооблагаться по специальному режиму как относительно основной деятельности, так и в плане налогообложения добавленной стоимости.

Сельскохозяйственные предприятия, механизм налогообложения сельскохозяйственных предприятий, упрощенный режим налогообложения, фермерское хозяйство, личное крестьянское хозяйство, специальный режим НДС.

The article considers the mechanism of taxation of agricultural enterprises in Ukraine at the present stage, owing to the research of which

was identified several key problem aspects of its functioning. In this case, the main reason for the problems is the inconsistency of the law relatively to the treatment of the subject of taxation, as well as identifying of the types of agricultural enterprises, which could be taxed under the special regime both concerning the main activities and in terms of taxation of added value.

Agricultural enterprises, the mechanism of taxation of agricultural enterprises, simplified tax, farm enterprise, personal peasant farming, special mode VAT